

Doložka nejvyšších výhod
ve světle kodifikačního úsilí Komise pro mezinárodní právo a současného trendu
judikatury mezinárodní arbitráže a praxe států

1. Úvodní definice

Doložkou nejvyšších výhod je ve smyslu čl. 4 Návrhu článků týkajících se doložky nejvyšších výhod Komise pro mezinárodní právo (dále také jen „návrh článků“)¹ zejména písemné „smluvní ustanovení, kterým stát přijímá závazek vůči jinému státu poskytnout zacházení nejvyšších výhod v dohodnuté oblasti vztahů“, tzn. ujednání bilaterální nebo multilaterální povahy. Toto zaručuje smluvním stranám účast na výhodách, které jedna strana poskytla anebo v budoucnu jinému státu (tzv. třetímu státu) poskytne v dohodnutých oblastech vztahů anebo ve prospěch osob nebo určitého okruhu věcí, aniž by o poskytnutí této výhody muselo být zvlášť žádáno. Účelem doložky je tak zabezpečit rovné zacházení a zamezení toho, že by druhá strana poskytla jinému státu výhody ještě větší.

Hlavní význam doložky nejvyšších výhod spočívá ve snaze znemožnit diskriminaci mezi příslušníky různých států. Doložka může označovat souhrnně případy, na něž dopadá nebo podrobně vypočítává případy, na které se vztahuje².

Písemná forma ujednání o doložce nejvyšších výhod se ve smyslu návrhu článků podle Komise pro mezinárodní právo, řídí ustanovením čl. 2 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy o mezinárodních smlouvách (1969) (dále také jen „Smlouva o mezinárodních smlouvách“)³. Podle tohoto ustanovení je "smlouva" mezinárodní dohoda uzavřená mezi státy písemnou formou, řídící se mezinárodním právem, sepsaná v jediné nebo ve dvou či více souvisících listinách, ať je její název jakýkoliv.

Pro výklad doložky nejvyšších výhod v písemné formě platí ustanovení čl. 31, které stanoví obecné pravidlo výkladu mezinárodních smluv tak, že „smlouva musí být vykládána v dobré

¹ *Draft Articles on most-favoured-nation clauses*, Yearbook of the International Law Commission, 1978, vol. II, Part Two, A/CN.4/SER.A/1978/Add.I (Part 2)

² Balaš, V. - Šturma, P.: *Kurz mezinárodního ekonomického práva*, 1. vydání, Praha, C.H. BECK 1997, str. 31, para 60

³ viz vyhl. č. 15/1998 Sb., o Vídeňské úmluvě o smluvním právu

víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy“⁴, když pro doplňkové prostředky výkladu lze podle čl. 32 použít „přípravných materiálů na smlouvě a okolností, za nichž byla smlouva uzavřena“, buď pro potvrzení významu, který vyplývá z použití čl. 31 uvedené smlouvy, když „buď ponechává význam nejednoznačným nebo nejasným; nebo vede k výsledku, který je zřejmě protismyslný nebo nerozumný.“

Doložka nejvyšších výhod úzce souvisí s režimem, který je touto doložkou založen co do podmínek vzájemného zacházení, neboť doložka nejvyšších výhod vždy zakládá vztah mezi státy, jehož obsahem je poskytnutí výhod. S tím současně souvisí otázka, zda toto zacházení je založeno na formální vzájemnosti anebo na vzájemnosti materiální. K této otázce Komise pro mezinárodní právo ve svém komentáři k čl. 2 odst. 2 písm. e, f) návrhu článků uvedla, že podmínky vzájemného zacházení spadají do kategorie kompenzace („compensation“) ve smyslu náhrady jakéhokoli druhu („compensation of any kind“) mezi státem výhodou poskytujícím a státem výhodou požívajícím, uvedené v úmluvě, obsahující doložku nejvyšších výhod, popřípadě jinak. Komise pro mezinárodní právo konstatovala, že analogickým výrazem pro „vzájemné zacházení“ je výraz „materiální vzájemnost“, která se takto také často vyskytuje v literatuře, i když v návrhu článků nebyl tento výraz Komisí použit⁵. Výraz „vzájemný“ zřejmě vyjadřuje, že zacházení státu poskytujícího výhodou na základě doložky nejvyšších výhod musí být totéž anebo rovnocenné zacházení, poskytnuté tímto státem státu třetímu.

Ve smyslu názoru, vysloveném Komisí pro mezinárodní právo v této souvislosti platí, že „materiální vzájemnost lze definovat jako vzájemné protiplnění („mutual consideration“), které je určeno státy v úmluvě („a treaty“), když se takové protiplnění vztahuje k určitým zvláštním právům, které musí být shodné pro obě smluvní strany. Je to něco podobného jako vozidlo o dvou kolech; kdy každý stát dodá jedno kolo, ale obě musí „sedět“ na milimetr.“⁶

⁴ ibid

⁵ Yearbook of the ILC, 1978, vol. II, Part Two, str. 17

⁶ J.-P. Niboyet, *Traité de droit international privé français*, 2nd ed., Paris, Sirey, 1951, vol. II. str. 308-309

Vzhledem k rozdílným národním úpravám může dojít k tomu, že vzniknou pochybnosti zda nakládání poskytnuté státem, který požívá výhodu je ekvivalentní tomu, co bylo poskytnuto prvním státem. Takové pochybnosti je třeba odstranit státy úmluvy, popřípadě předložit spor nestrannému soudnímu orgánu, zpravidla v rámci mezinárodního rozhodčího řízení, ať institucionálního anebo ad hoc, zpravidla podle pravidel UNCITRAL, jak je zakotveno v bilaterálních mezinárodních smlouvách, zejména o ochraně a podpoře cizích investic, popř. v úmluvách mnohostranných obdobného charakteru, z nichž nejznámější je Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)⁷.

2. Obecná povaha doložky nejvyšších výhod a postavení v systému mezinárodního práva

Komise pro mezinárodní právo posuzovala vztah a vzájemné působení doložky nejvyšších výhod a zásady zákazu diskriminace, zvláště pak otázku, zda zásada zákazu diskriminace neobsahuje doložku nejvyšších výhod v jejím zobecnění. Komise v této souvislosti konstatovala svůj závěr z roku 1958, že zásada zákazu diskriminace je „základním pravidlem vyplývajícím ze svrchované rovnosti států“⁸ a že zákaz diskriminace je „základním pravidlem tvořícím nedílnou součást svrchované rovnosti států“⁹. Valné shromáždění OSN schválilo rezolucí 2625 (XXV)) ze dne 24. října 1970 Deklaraci zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráci mezi státy v souladu s Chartou OSN¹⁰. Komise připomněla, že tato deklarace mimo jiné stanoví, že „státy (jsou povinny) udržovat své mezinárodní vztahy v hospodářské, sociální, kulturní, technické a obchodní oblasti v souladu se zásadami svrchované rovnosti...“¹¹

⁷ vl. vyhl. č. 59/1948 Sb., kterou se uvádí v prozatímní platnost Všeobecná dohoda o clech a obchodu ze dne 30. října 1947

⁸ „the rule of non-discrimination is a general rule which follows from the equality of States“ *YILC* 1958, díl II, str. 105, doc. A/3859, Chap. III, Part II, Art. 44, par. (1) komentáře

⁹ „a general rule inherent in the sovereign equality of States“, *Yearbook...* 1961, vol. II, str. 128, doc. A/4843, chap. II, sect. IV, article 70, para. (1) of the commentary

¹⁰ *The Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nation, UN Resolution 2625 (XXV), 24 October 1970*

¹¹ „States shall conduct their international relations in the economic, social, cultural, technical and trade fields in accordance with the principles of sovereign equality...“

Z hlediska Komise pro mezinárodní právo lze doložku nejvyšších výhod považovat za prostředek „zajištění svrchované rovnosti států a zákazu diskriminace“¹². Také Mezinárodní soudní dvůr potvrdil, že účelem doložky nejvyšších výhod je „vytvoření a udržování plné rovnoprávnosti bez jakékoli diskriminace mezi všemi dotčenými státy“¹³. Komise pro mezinárodní právo proto považovala za nutné zdůraznit, že těsné spojení mezi doložkou nejvyšších výhod a základní zásadou zákazu diskriminace nesmí zastřít rozdíl mezi oběma pojmy. Rozdílnost obou pojmů vyplývá podle Komise mimo jiné i z čl. 47 Vídeňské úmluvy o diplomatických stycích (Vienna Convention on Diplomatic Relations)¹⁴ i z čl. 72 Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích (Vienna Convention on Consular Relations)¹⁵, z jejichž identické dikce vyplývá, že „při použití ustanovení této Úmluvy nebude přijímající stát činit rozdíl mezi jednotlivými státy, přičemž se však za diskriminaci nepovažuje (...) jestliže na základě zvyklosti nebo dohody si státy vzájemně poskytují příznivější zacházení než je požadováno ustanoveními této Úmluvy“. Dále rozdílnost pojmů vyplývá i z dalších dvou stejně významných mezinárodních instrumentů, z čl. 83 Úmluvy o zvláštních misích (Convention on Special Missions)¹⁶, která obsahuje stejný zákaz diskriminace mezi státy, jaký stanoví Vídeňská úmluva o zastoupení států v jejich stycích s mezinárodními organizacemi univerzálního charakteru (Vienna Convention on the Representations of States in Their Relations with International Organizations of a Universal Character).

Tato ustanovení tak potvrzují zřejmé pravidlo, že státy jsou povinny plnit povinnosti vyplývající ze zákazu diskriminace, nicméně že jsou zároveň oprávněny poskytnout zvláštní výhody jiným státům na základě zvláštních vzájemných poměrů, ať zeměpisné, hospodářské, politické anebo jiné povahy.

Jinak řečeno platí, že zákaz diskriminace je obecně závazným pravidlem mezinárodního práva, kterého se může dovolat kterýkoli stát. Na druhé straně platí, že žádný stát není obecně

¹² *for promoting the equality of States, or non-discrimination*

¹³ „*The International Court of Justice has stated that the intention of the clause is „to establish and maintain at all times fundamental equality without discrimination among all of the countries concerned“*, Case concerning rights of nationals of the United States of America in Morocco (Judgment), I.C.J. Reports 1952, str. 192

¹⁴ viz vyhl. č. 157/1964 Sb., o Vídeňské úmluvě o diplomatických stycích

¹⁵ viz vyhl. č. 32/1969 Sb., o Vídeňské úmluvě o konzulárních stycích

¹⁶ viz vyhl. č. 40/1987 Sb., o Úmluvě o zvláštních misích

oprávněn dovolat se této základní zásady vůči jinému státu proto, že daný stát poskytuje zvlášť příznivé zacházení třetímu státu, jestliže dotčený stát požívá obecně nediskriminačního zacházení poskytované jiným státům, srovnatelné se zacházením vůči státu, který se výhodnějšího zacházení domáhá. Nárok státu na to, aby mu bylo poskytnuto stejné zacházení jako jinému státu, který se nachází v režimu výhody, může vyplývat pouze z výslovného smluvního závazku formou smluvního ujednání, konkrétně ve formě doložky nejvyšších výhod.

3. Doložka nejvyšších výhod kodifikovaná v návrhu článků Komise pro mezinárodní právo

Výrazy „doložka nejvyšších výhod“ („most-favoured-nation clause“) nebo „zacházení podle nejvyšších výhod“ („most-favoured-nation treatment“) jsou definovány v článku 4 návrhu Komise pro mezinárodní právo.

Samotný právní obsah obou těchto pojmů není zcela přesný. Obsahují odkaz na národ („nation“), což však je nutné vykládat i jako stát nebo obyvatelé, ačkoli se vždy jedná o třetí stát. Nicméně toto označení je tradičně užíváno a z toho důvodu se pod nejčastěji anglicky užívaným výrazem „nation“ rozumí vždy jen stát. Pokud jde o výraz doložka („clause“) pak jde o ustanovení úmluvy obsahující více či méně podrobné závazky, vztahující se k doložce nejvyšších výhod. Výraz „doložka“ nutno chápat jako jednotlivá ustanovení úmluv nebo jiných dohod mezi státy, stejně jako kombinaci obou, včetně úmluv jako takových, pokud to přichází v úvahu. Ustanovením úmluvy se rozumí dohoda ve smyslu čl. 2 Vídeňské úmluvy o smluvním právu (1982)¹⁷.

Podle článku 5 návrhu Komise pro mezinárodní právo je „zacházení podle nejvyšších výhod“ „zacházení, poskytnuté státem výhodu poskytujícím státu výhody požívajícím, nebo osobám nebo věcem v určených vztazích s takovým státem, neméně příznivější než rozšířené zacházení státem výhodu poskytujícím třetímu státu nebo osobám nebo věcem ve stejném

17 Yearbook of ILC, 1978, vol. II, Part Two, str. 18, para 2, 3, 4.

vztahu s tímto třetím státem¹⁸. V ruštině výraz zní „režim naibolshego blagopriatsvovaniya“, „režim naibolee blagopriatzvenoi natrii“, ve francouzštině „traitement de la nation la plus favorisé“, ve španělštině „trato de la nación más favorecida“, v němčině „Meistbegünstigungsklausel“.

Pokud jde o výraz udělení („to accord“) a jeho ekvivalentu v jiných jazycích, a pokud jde o výraz rozšířit („to extend“) a jejich ekvivalentu v jiných jazycích, je první výraz užíván ve spojení se zacházením aplikovaným státem výhodu poskytujícím státu výhody požívajícímu a pokud jde o druhý výraz je užíván ve spojení se zacházením aplikované státem výhodu poskytujícím státu třetímu. I když doslovný překlad do češtiny odpovídá výrazu „rozšířit“, lze užívat i výrazu „dále poskytnout“, i když dále v tomto pojednání není tato terminologie zcela důsledně sledována, obsah zacházení v tom kterém režimu vyplývá z kontextu jeho užití.

Pojem doložky nejvyšších výhod souvisí úzce s pojmem „třetí stát“ (third State), vedle výše uvedených pojmů stát výhodu poskytující („granting State“) a stát výhodu požívající („beneficiary State“). Třetím státem se podle návrhu článků rozumí stát, který není smluvní stranou smlouvy, jinak ve smyslu čl. 2 odst. 1 písm g) Smlouvy o mezinárodních smlouvách „stát, který projevil souhlas s tím, že bude vázán smlouvou, a vůči němuž je smlouva v platnosti“.

Způsob a stanovené podmínky zacházení podle nejvyšších výhod, které osoby nebo věci požívají, vyplývá a závisí na úmyslu stran, které jsou stranami úmluvy, stejně jako i na vnitrostátní právní úpravě státu výhodu poskytujícího.

Vysoký komisař Gdaňska ve svém rozhodnutí z 8. dubna 1927 týkající se pravomoci gdaňských soudů, k žalobě podané železničáři proti správě železnice, vyložil vztah mezi úmluvou a jejím použitím na jednotlivce, že „je obecným pravidlem (mezinárodního) práva uznané jak doktrínou, tak praxí, že mezinárodní úmluvy nemohou přiznat přímo práva jednotlivcům, nýbrž pouze vládám. (...) Vláda je proto povinna zakotvit určitou právní

18 “Most-favoured-nation treatment is treatment accorded by the granting State to the beneficiary State, or to persons or things in a determined relationship with that State, not less favourable than treatment extended by the granting State to a third State or to persons or things in the same relationship with that third State.”

úpravu ve vnitrostátním zákonodárství k zajištění závazků které na sebe převzala vůči jiné vládě. (...) Jedinou aktivně legitimovanou stranou (k uplatňování jakýkoli nároků z takové úmluvy) je v tomto případě jiná vláda. Tato vláda však nemůže zahájit řízení u obecních civilních soudů, takže musí přistoupit k diplomatickému jednání anebo se obrátit na příslušný orgán mezinárodní spravedlnosti. Tento případ nelze srovnat se závazkem vůči třetí straně podle vnitřních občanskoprávních kodexů, zejména proto, že mezinárodní úmluvy nejsou občanskoprávními smlouvami, které by vlády zavazovaly v oblasti soukromoprávní ve prospěch dotčených osob. Toto lze uvést na příkladu doložky nejvyšších výhod v obchodní úmluvě, která sama o sobě neopravňuje jednotlivce odmítat placení cla proto, že podle jejich názoru je příliš vysoké a neslučitelné s takovou doložkou; jednotlivce může založit svoji žalobu na vnitřní legislativě, která by měla být v souladu s doložkou v obchodní smlouvě (úmluvě)¹⁹.

Výraz osoby nebo věci („persons or things“) zahrnuje jakoukoliv osobu nebo věc, která může být předmětem zacházení podle nejvyšších výhod, přičemž si Komise pro mezinárodní právo byla vědoma nepřekonatelné obtížnosti výraz, který zahrnuje konkrétní osoby nebo věci, obecně definovat.²⁰ Nicméně podle názoru Komise tento výraz musí být chápán tak, že zahrnuje osoby a věci ve skutečném i právním významu, příkládaném těmto výrazům v různých jazykových i právních systémech světa. Zejména výraz věci („things“) zahrnuje nejen hmotné nebo nehmotné věci, nýbrž *inter alia* činnosti a služby, přičemž pod činností lze chápat i výkon určitých obchodů anebo profesí, přístup do přístavu atd., i když taková činnost může být výlučně spojena pouze s osobami anebo s věcmi.²¹

Zacházení v oblasti „určených vztahů“ („determined relationship“) státem výhodu poskytujícím se výlučně vztahuje a je právně významné pouze vůči těm osobám nebo věcem, které jsou ve stejném vztahu („the same relationship“) ke třetímu státu. Takový vztah v tomto kontextu znamená, že vztah mezi dotčenými státy a dotčenými osobami nebo věcmi musí být určen mezinárodně smluvním ujednáním, tj. mezinárodní úmluvou, kdy doložka zakotvená v úmluvě mezi státem výhodu poskytujícím (dále také jen „první stát“) a státem výhody

19 Jurisdiction of the Courts of Danzig Case, P.C.I.J., Series B, č. 15, str. 31

20 Yearbook of the ILC, 1978, vol II, Part Two, str. 22, para. 3

21 Yearbook of the ILC, 1978, vol. II, str. 22, para. 3

požívajícím (dále také jen „druhý stát“) musí určit osoby nebo věci, na které se zacházení podle nejvyšších výhod aplikuje a toto určení zároveň implicitně zahrnuje i vztah mezi státem výhodou požívajícím a dotčenými osobami nebo věcmi, vyplývající ze státního občanství nebo státní příslušnosti, místa registrace lodi, stát původu zboží nebo výrobku atd.²²

Stát, který chce uplatnit režim doložky nejvyšších výhod ohledně svých státních příslušníků, svých výrobků, lodí atd. se tak může domáhat výhod vyplývajících z doložky nejvyšších výhod, resp. zacházení podle nejvyšších výhod, jako nároku pouze v rozsahu, který stát výhodou poskytující udělil tímž osobám anebo věcem třetímu státu. Výraz ten samý („the same“) v tomto spojení lze lépe vyjádřit výrazy „stejný typ“ („the same type of“) nebo „téže povahy“ („the same kind of“). Konečně pokud jde o pojem „zacházení ne méně příznivé“ („not less favourable“) než zacházení poskytnuté třetímu státu, je třeba ho vykládat na základě zásady rovnosti zacházení, protože doložka je určena k tomu, aby na základě její aplikace došlo k naplnění zásady rovného zacházení v mezinárodních vztazích. I když výraz neobsahuje slovo stejný („equal“) platí, že s účinky doložky nejvyšších výhod je obzvláště těsně spojena rovnost zacházení.

Ačkoli doložka nezavazuje stát poskytující výhodou k poskytnutí státu výhody požívajícímu zacházení výhodnější než bylo poskytnuto třetímu státu, nevylučuje to možnost, že první stát může udělit státu výhody požívajícímu další výhody, vedle výhod poskytnutých třetímu státu podle nejvyšších výhod.

Samotná skutečnost zacházení podle nejvyšších výhod dostačuje k tomu, aby doložku uvedlo v platnost. Výhodné zacházení může spočívat v uzavření nebo existenci smlouvy mezi prvním státem a třetím státem, na základě které je třetí stát oprávněn k určitým výhodám. Druhý stát na základě doložky může také požadovat resp. nárokovat stejné výhody, poskytnuté příslušnou smlouvou třetímu státu. Samotná skutečnost, že třetí stát nevyužil výhody, které mohl nárokovat na základě smlouvy s prvním státem, nemůže zbavit první stát povinností, vyplývajících z doložky. Ačkoli doložka nejvyšších výhod nezavazuje první stát poskytnout druhému státu zacházení lepší než poskytnuté třetímu státu, nevylučuje to nicméně možnost,

22 Yearbook of the ILC, 1978, vol. II, str. 22, para. 4

že první stát udělí druhému státu dodatečné výhody, poskytnuté třetímu státu. Jinak řečeno, zatímco zacházení podle nejvyšších výhod vylučuje preferenční zacházení se třetími státy prvním státem, je plně v souladu s preferenčním režimem prvního státu vůči druhému státu. V důsledku toho zacházení udělené státu výhodu požívajícímu a zacházení udělené třetímu státu nemusí být nezbytně stejné. Tento argument je podepřen zřejmou skutečností, že v případě, že stát výhodu poskytující udělí preferenční zacházení státu výhodu požívajícímu tj. zacházení nad to co bylo poskytnuto třetímu státu, nemusí odpovídat obsahu doložky, takové zacházení je přiznáno nezávisle na obsahu doložky. Nicméně Komise pro mezinárodní právo nakonec použila výraz „not less favourable“, protože došla k přesvědčení, že jde o výraz obecně užívaný v doložkách nejvyšších výhod.²³

Doložka nejvyšších výhod může stanovit podmínky působnosti doložky nejvyšších výhod konkrétně vymezeným způsobem zacházení, poskytnutém prvním státem státu třetímu, který bude opravňovat stát druhý, výhodu požívající, požadovat obdobné, stejné anebo identické zacházení. Účinnost doložky tak začíná v okamžiku, pokud třetímu státu byla skutečně poskytnuta výhoda v rámci zacházení nejvyšších výhod. Již samotný fakt zacházení je dostatečným důvodem k tomu, aby se doložka nejvyšších výhod stala účinnou. Na druhé straně skutečnost, že třetí stát této výhody nevyužil, nemůže zbavit stát výhodu poskytující plnit závazek podle doložky.

Pojem třetí stát („third State“) je používán ve stejném významu jako ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu, viz. čl. 2, odst. 1, písm. d) Vídeňské úmluvy.

V dřívější době již od 15. století byly třetí státy, jejichž výhod se stát výhodu požívající mohl dovolávat, vyjmenovány v doložce výslovně. V současné praxi je doložka nejvyšších výhod formulována obvykle tak, že odkazuje na jakýkoliv stát („any State“) jako referenční stát („tertium comparationis“). Na druhé straně doložka často obsahuje výčet třetích států anebo skupiny států, na něž se doložka nevztahuje, např. čl. 3, odst. 2, dohody mezi Českou a

23 Yearbook of the ILC, 1978, vol. II, str. 23, para 5

Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o ochraně a podpoře investic²⁴.

Článek 7 návrhu článků Komise pro mezinárodní právo obsahuje pravidlo, že „žádný stát není oprávněn domáhat se zacházení podle nejvyšších výhod vůči jinému státu, pokud se takový stát mezinárodně nezavázal takové zacházení poskytnout“. Toto pravidlo vyplývá z principu svrchovanosti států a volnosti jejich chování. Tato volnost zahrnuje právo států udělit zvláštní výhody určitým státům, přičemž státy nejsou vázány žádným obecně závazným obyčejovým pravidlem poskytnout tytéž výhody státům jiným. Toto právo není nijak dotčeno obecnou povinností zákazu diskriminace. Tato obecná zásada není porušena zacházením s jiným státem, jeho státními příslušníky, loděmi, výrobky atd. určitým výhodnějším způsobem. Jiné státy nemají právo takové chování namítat, požadovat totéž zacházení. Takový nárok může být po právu vznesen pouze tehdy, jestliže je prokázáno, že příslušný stát přijal mezinárodní závazek poskytnout státu, který se nároku dovolává, stejné zacházení jako bylo poskytnuto zvlášť oprávněnému státu.²⁵ Jinak řečeno, zacházení podle nejvyšších výhod vyplývá pouze z doložky nejvyšších výhod, která uvedený závazek obsahuje.

Na druhé straně platí, že zacházení podle nejvyšších výhod je obvyklé a velmi často ho lze najít v úmluvách, týkajících se obchodu, uzavřených mezi státy, nicméně neexistuje důkaz o tom, že by se toto pravidlo stalo obyčejovým mezinárodním právem. Platí proto obecně, že zacházení podle nejvyšších výhod je založeno vždy pouze úmluvou mezi státy.²⁶

Z tohoto vyplývá, že v případě, že by stát poskytl zacházení podle nejvyšších výhod většině státům v určité zeměpisné oblasti, ale odmítl převzít obdobný nebo stejný smluvní závazek s ostatními státy v téže geografické oblasti, dospěla Komise pro mezinárodní právo k závěru, že i když takové jednání může být považováno za nevlídný fakt („unfriendly act“), na druhé

24 viz sdělení č. 569/1992 Sb., o Dohodě mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic

25 Yearbook of the ILC, 1978, ibid, str. 24, para 1

26 viz např. G. Schwarzenberger, „The principles and standards of international economic law“, Recueil des cours..., 1966-1, Leyden, Sijthoff, 1967, vol. 117, str. 74

straně toto může být uplatněno na základě zásady zákazu diskriminace mezi státy. Nicméně odpověď na tuto otázku zůstal mimo předmět návrhu článků a zkoumání Komise²⁷.

Pokud jde o tradiční výklad doložky v judikatuře, která předcházela dále uvedené rozhodnutí tribunálu ICSID ve věci *Maffezini*, Komise pro mezinárodní právo využila při zpracování návrhu článků, na zasedání Komise v roce 1970 zejména případu *Anglo-Iranian Oil Co.* (1952) (pravomoc)²⁸, případu *Postavení státních příslušníků Spojených států amerických v Maroku* (1952)²⁹ a případu *Ambatielos* (meritum: povinnost podrobit se rozhodčímu řízení) (1953)³⁰, jakož i rozhodčí nález arbitrážní komisi ze 6. března 1956, (rozhodčím soudem ad hoc) ustavené na základě dohody o rozhodčím řízení ze dne 24.2.1955 mezi vládami Řecka a Velké Británie v případě *Ambatielos*³¹.

V případě *Anglo-Iranian Oil Company*, byla Mezinárodním soudním dvorem řešena otázka, která ze dvou úmluv, tj. první úmluvy mezi státem výhodou poskytujícím a státem výhodou požívajícím obsahující doložku nejvyšších výhod a druhé úmluvy mezi státem poskytujícím výhodou a třetím státem, kterému jsou určeny výhody, je smlouvou základní („the basic treaty“). Mezinárodní soudní dvůr dospěl v nálezu k většinovému názoru, že „úmluva obsahující doložku nejvyšších výhod je smlouvou základní. (...) Je to ta smlouva, která zakládá právní propojení mezi státem výhodou požívajícím (Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska) a třetím státem úmluvy a poskytuje tomuto státu práva, která požívá třetí strana. Úmluva se třetí stranou, která je nezávislá a izolovaná od základní smlouvy, nemůže vyvolat žádné právní účinky mezi státem výhodou požívajícím a státem výhodou poskytujícím (Irán): je to *res inter alios acta*.“³²

²⁷ Yearbook of the ILC, 1978, vol. II, Part Two, str. 25, para 6

²⁸ *Anglo-Iranian Oil Co. case*, I.C.J. Reports 1952, p. 93

²⁹ *Case concerning rights of nationals of the United States of America in Morocco*, ibid. p. 176

³⁰ *Ambatielos case (merits: obligation to arbitrate)*, I.C.J. Reports 1953, p. 10

³¹ United Nations, *Reports of International Arbitral Awards*, vol. XII (United Nations publication, Sales No. 63.V.3), str. 91

³² *Anglo-Iranian Oil Co. case (Preliminary objection)*, Judgment of 22 July 1952 (I.C.J. reports 1952, str. 109)

Rozhodnutí mělo rozhodující vliv na teorii, protože do té doby se nikoli zanedbatelná část teoretiků domnívala, že doložka nejvyšších výhod je výjimkou z pravidla *pacta tertiis nec nocent nec prosunt*, tj. že úmluvy vyvolávají účinky pouze mezi smluvními státy.³³

Tento názor se posléze projevil i v návrhu článku 8, kdy Komise potvrdila své předchozí stanovisko, že „základní smlouva je úmluvou mezi státem výhodou poskytujícím a státem výhodou požívajícím“. Podle této dohody, tj. na základě doložky nejvyšších výhod, stát výhodou požívající může požívat výhody poskytnuté prvním státem státu třetímu, ale pouze proto, že se jedná o společné přání (společně projevenou vůli) prvního státu a státu výhody požívajícího. Úmluva mezi prvním státem a třetím státem zakládající povinnosti v jejich vzájemných vztazích nemůže založit povinnost ve vztahu mezi prvním státem a státem výhodou požívajícím. Nejde o nic jiného, než o jednání zakládající podmínku („*acte condition*“). Jiný výklad by byl v rozporu s čl. 36, odst. 1 Vídeňské úmluvy o smluvním právu. Teprve po poskytnutí výhody třetímu státu státem prvním může stát druhý, výhody požívající, uplatnit nárok, který je určen skutečnou výhodou poskytnutou prvním státem.

Strany nicméně mohou při sjednání doložky nejvyšších výhod stanovit úmluvou nebo smlouvou výslovně rozsah výhod, které mohou být uplatněny státem dohody požívajícím. Pokud doložka takové omezení obsahuje, nemůže se stát výhodou požívající domáhat jakékoliv výhody nad omezení dané doložkou, a to i tehdy, pokud by taková výhoda v rozsahu výhod poskytnutých prvním státem třetímu státu by v určeném rozsahu byla jinak plně aplikovatelná. Toto vyplývá ze zásady, že doložka se uplatňuje ve prospěch státu výhody požívajícího nebo ve prospěch osob nebo věcí ve vztahu k takovému státu na základě doložky, v rozsahu zacházení poskytnuté prvním státem státu třetímu, pokud jde o stejný vztah s třetím státem. Jde o potvrzení obecně uznávaného pravidla *ejusdem generis*.³⁴

Pravidlo *ejusdem generis* je obecně potvrzeno i judikaturou mezinárodních tribunálů i národních soudů, stejně jako diplomatickou praxí. Podstata tohoto pravidla spočívá na společné vůli obou smluvních stran - států - projevených ve smlouvě, takže se doložka

³³ Yearbook of the ILC, 1978, vol. II, Part Two, str. 26, para 2

³⁴ Yearbook of the ILC, 1978, vol. II, Part Two, str. 27, para 8

nejvyšších výhod vztahuje pouze na předmět úmluvy („subject-matter of the Treaty“), který odpovídal úmyslu stran v době, kdy byla doložka nejvyšších výhod smlouvou sjednána.³⁵

Jak vyplývá z případu *Ambatielos* vyložila arbitrážní komise ve svém nálezu ze 6. března 1956³⁶ čl. X. anglicko-řecké úmluvy o obchodu a námořní plavbě (1886), který obsahoval doložku nejvyšších výhod tak, že účinky doložky byly v tomto případě výslovně omezeny na předmět „obchodu a námořní plavbu.“ V tom směru se Komise neztotožnila s názorem, že doložka znamená automaticky také zacházení na základě obecných pravidel mezinárodního práva. Doložka nejvyšších výhod je omezena stanoveným předmětu náležejícímu k té samé kategorii subjektů, kterých se sama doložka týká. (...). Pravidlo, zacházení podle obecných pravidel mezinárodního práva doložka nejvyšších výhod výslovně neobsahovala. Podle smlouvy z roku 1886 byl předmět aplikace doložky nejvyšších výhod omezen na „všechny věci týkající se obchodu a námořní plavby“. Je přitom zřejmé, že tento výraz není zcela určitý. Různost ustanovení obsažených v úmluvách o obchodě a námořní plavby dokládá, že význam přiřádaný tomuto výrazu je ve skutečnosti různý. Lze například konstatovat, že mnohé z těchto úmluv obsahují ustanovení týkající se výkonu spravedlnosti. Toto je případ i úmluvy z roku 1886 samotné, když podle jejího čl. XV. odst. 3, je subjektům obou smluvních stran zajištěn „volný přístup k obecným soudům k prosazení a obraně svých práv“. Je skutečností, že „výkon spravedlnosti“ viděno izolovaně, je jiným předmětem než „obchod a námořní plavba“, nicméně není tomu tak nezbytně, pokud je věc nazírána v souvislosti s ochranou práv obchodníků. Ochrana těchto práv má přirozené místo mezi záležitostmi upravovanými úmluvami o obchodě a námořní plavbě. Z tohoto důvodu nebylo možné dospět k závěru, že by výkon spravedlnosti, nakořím se týká ochrany takových práv, musí být nezbytně vyloučena z rozsahu aplikace doložky nejvyšších výhod, jestliže zahrnuje „všechny záležitosti týkající se obchodu a námořní plavby“. Tato otázka může být ovšem zodpovězena pouze v souvislosti s úmyslem smluvních stran na základě rozumného výkladu úmluvy. Na základě této úvahy dospěla arbitrážní komise k závěru, že účinky doložky nejvyšších výhod obsažené v článku X úmluvy z roku 1886 mohou být vztaheny na systém výkonu spravedlnosti do té míry, která se týká ochrany práv osob vykonávajících obchod a námořní plavbu před soudy; žádné z ustanovení týkající se výkonu spravedlnosti které jsou obsaženy

³⁵ A. D. McNair, *The Law of Treaties*, Oxford, 1962, str. 287

³⁶ The *Ambatielos* case (merits: obligation to arbitrate, Judgment of 19 May 1953, I.C.J. Reports 1953, str. 10)

v úmluvách, kterých se dovolala řecká vláda, nemůže být vykládáno, tak že zajišťují oprávněným z doložky nejvyšších výhod systém „spravedlnosti“, ochranu „práv“, a zajištění „ekvity“ odlišně od toho, než jak je poskytování spravedlnosti zajištěno vnitrostátním právem dotčeného státu (Řecka); že „volný přístup k soudům“ zajištěný řeckým státním příslušníkům ve Spojeném království (Velké Británie) čl. XV. úmluvy z roku 1886, zahrnuje právo využít plně soustavu těchto soudů i využití všech procesních záruk zajištěných vnitrostátním právem tak, že spravedlnost je vykonávána na základě rovnoprávného postavení se státními příslušníky země (Spojeného království).³⁷ Arbitrážní komise dospěla proto k závěru, že ustanovení obsažená v jiných úmluvách, kterých se řecká vláda dovolávala nezajišťují žádná „privilegia“, výhody nebo imunity, která by přesahovala ta oprávnění vyplývající z článku XV. a že s ohledem na to doložka nejvyšších výhod obsažená v článku X. nemá žádný vliv na tento spor ...³⁸

K otázce, zda je doložka nejvyšších výhod podmíněná či nepodmíněná, Komise pro mezinárodní právo dospěla k závěru, že doložka je v současném pojetí vždy nepodmíněná.

Mezinárodní soudní dvůr v případě týkající se práv státních příslušníků Spojených států amerických v Maroku (1952)³⁹, Spojené státy americké zastávaly stanovisko: „Spojené státy plně souhlasí s takovým významem doložky, který je určen úmyslem stran v době jejího uzavření. Jedině v čem se od protistrany v tomto strany lišíme je to, že chápe doložku jako podmíněnou s odkazem pouze na praxi Spojených států při výkladu jiných úmluv podepsaných za jiných okolností a nikoli podle toho co bylo úmyslem Spojených států a Maroka, když podepsaly úmluvu, která je předmětem tohoto řízení před soudem.“⁴⁰

Doložka může být podmíněna výslovnou úpravou, kterou by obsahovala anebo jiným ustanovením v úmluvě nebo jinou úmluvou nebo jiným způsobem dohody mezi prvním a druhým státem. Význam „vzájemného zacházení“ v sobě zahrnuje „rovnocenné („equivalent“) zacházení, tj. zacházení stejného druhu a stejným způsobem (of the same kind

³⁷ *ibid*, paras 10-30

³⁸ *ibid*, str. 109 a 110

³⁹ *ibid*, pozn. 28

⁴⁰ Rejoinder of 26 July 1952, I.C.J. Pleadings, *Morici Case (France v. United States of America)*, 1950, vol. II, str. 318

and of the same measure)“. Například pokud oba státy, jak první, tak druhý stát dovolí vzájemně svým státním příslušníkům přístup ke svým soudům bez složení kauce (*cautio judicatum solvi*), znamená to rovnocenné vzájemné zacházení. Podobné platí, pokud strany vzájemně dovolí svým státním příslušníkům svobodný výkon určitého druhu obchodu. Ve francouzské terminologii tomu odpovídá výraz, užívaný teorií „reciprocité trait pour trait“. Doložka nejvyšších výhod této povahy se od nepodmíněné doložky liší tím, že druhý stát, požívající výhody může výhody zacházení poskytnuté prvním státem třetímu státu požívat pouze teprve poté, kdy první stát ujistí o tom, že tomuto státu nebo osobám nebo věcem poskytne v rozhodném vztahu zacházení stejného druhu.⁴¹

Podmínky vzájemnosti doložky nejvyšších výhod se mohou lišit v závislosti na rozdílné úpravě zainteresovaných zemí, která se jedna od druhé liší a může tak vzniknout vážný problém interpretace takové doložky. Nicméně platnost doložky jako takové není tímto dotčena.

Smlouva, kterým je zacházení podle nejvyšších výhod přislíbeno státu výhodu požívajícímu za podmínky, že druhý stát poskytne určité hospodářské (např. dlouhodobou půjčku) nebo politické výhody státu prvnímu, je plně přípustná. Podmínky mohou být podobně stanoveny pro účinnost nebo ukončení platnosti zacházení podle nejvyšších výhod. Je samozřejmé, že takové anebo jiné podmínky musí být zakotveny v doložce resp. v mezinárodní úmluvě, která ji obsahuje nebo tak může být dohodnuto i jinak mezi státem výhodu poskytujícím a státem výhodu požívajícím. Komise pro mezinárodní právo konstatovala, že používání podmíněné doložky nejvyšších výhod bylo v praxi Spojených států amerických opuštěno po roce 1923.⁴²

⁴¹ Yearbook ILC, 1978, ibid, str. 39, para 41

⁴² (viz Yearbook of ILC, 1978, vol. II, Part Two, str. 37, para 23

4. Současný trend rozhodování mezinárodní arbitráže

V současné době byla nastolena aktuální otázka rozhodnutím ve věci *Maffezini*⁴³. V tomto případě došlo poprvé, jinak v řadě následujících arbitrážních rozhodnutí at' ad hoc anebo v rámci systému ICSID, k nahrazení osmnáctiměsíční lhůty, zakotvené v jiné úmluvě o ochraně a podpoře investic, uzavřené rovněž s Argentinou. Došlo k tomu na rozdíl od znění doložky nejvyšších výhod, obsažené v úmluvě o podpoře a ochraně investic uzavřené mezi Argentinou a Španělskem, která obsahovala pouze šestiměsíční lhůtu ke smírnému vyřešení sporu týkající se investice. Byla tak aplikována „výhodnější“ doložka týkající se řešení sporů z bilaterální investiční smlouvy obsažená v investiční úmluvě mezi Chile a Španělskem a zkracující dobu ke smírnému řešení sporu.

Pokud jde o ostatní známou současnou judikaturu, lze vysledovat trojí přístup v řešení vztahu doložky nejvyšších výhod a rozhodčí doložky, obsažené v investiční smlouvě.

První přístup zvolily rozhodčí tribunály v *Maffezini*⁴⁴, *National Grid*⁴⁵, *Suez*⁴⁶, *Gas Natural*⁴⁷ a *Siemens*⁴⁸ k otázce povinnosti vyčerpání prostředků před vnitrostátními soudy na základě investiční úmluvy, resp. vyčkání povinné lhůty před podáním žaloby k mezinárodní arbitráži. V tomto směru bylo na základě výkladu doložky nejvyšších výhod mezinárodními rozhodčími tribunály připuštěno, že nutnost vyčerpat prostředky řízení před vnitrostátními soudy, popř. vyčkat předepsané lhůty před zahájením arbitráže není nezbytně nutné, takže se investor mohl obrátit se svým nárokem z investic přímo na mezinárodní rozhodčí řízení. Odpadla tak stanovená podmínka předepsaného postupu na základě použití ustanovení o řešení sporů

⁴³ *Maffezini v. Spain*, ICSID Case No. ARB/97/7 (Argentina/Spain BIT), Dec. of the Tribunal on Object. to Jurisd., Jan. 25, 2000 f 56, <http://ita.law.uvic.ca/documents/Maffezini-Jurisd.-English 001.pdf>

⁴⁴ *ibid* 41

⁴⁵ *National Grid plc v. The Argentine Republic*, UNCITRAL (UK/Argentina BIT), Dec. on Jurisd., June 20, 2006, f 93, <http://ita.law.uvic.ca/documents/NationalGrid-Jurisd.-En.pdf>

⁴⁶ *Suez, Sociedad General de Aguas de Barcelona S.A., and InterAguas Servicios Integrales del Agua S.A. v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/03/17 (France/Argentina and Spain/Argentina BITs), Dec. on Jurisd., May 16, 2006, f 66, <http://ita.law.uvic.ca/documents/Suez-Jurisd..pdf>

⁴⁷ *Gas Natural SDG, S.A. v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/03/10 (Spain/Argentina BIT), Dec. of the Tribunal on Preliminary Questions on Jurisd., June 17, 2005, f 31, <http://ita.law.uvic.ca/documents/GasNaturalSDG-Dec.onPreliminaryQuestionsonJurisd..pdf>

⁴⁸ *Siemens A.G. v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/02/8 (Germany/Argentina BIT), Dec. on Jurisd., Aug. 3, 2004, ff 79-102, <http://ita.law.uvic.ca/documents/SiemensJurisd.-English-3August2004.pdf>

z jiné smlouvy o ochraně investic, tedy rozhodčí doložky z jiné investiční smlouvy, která byla se třetím státem uzavřena později a která takové procesně výhodnější ustanovení obsahovala.

Na druhé straně rozhodčí tribunál ve věci *Plama*⁴⁹ odmítl použití doložky nejvyšších výhod k tomu, aby byl aplikován zcela jiný rozsah mechanismus řešení sporu, než jaký vyplýval z dohody o ochraně investic. Konkrétně se jednalo o uplatňovaný nárok investora na úplné nahrazení rozhodčí doložky, která byla obsažena v platné investiční úmluvě. Rozhodčí doložka obsažená v úmluvě připouštěla pouze možnost přezkoumat mezinárodním rozhodčím tribunálem výši a způsob náhrady za vyvlastněnou investici. Šlo tak o její nahrazení rozhodčí doložkou, která by připouštěla rozhodování sporu i nad tento rámec, tedy i rozhodování, zda šlo o vyvlastnění (znárodnění) jako takové, ačkoli toto bylo úmluvou svěřeno výlučně vnitrostátním orgánům hostitelského státu.

Konečně třetí okruh rozhodnutí rozhodčích tribunálů je rozhodnutí ve věcech *Salini*⁵⁰ a *Telenor*⁵¹. Mezinárodní rozhodčí tribunály odmítly použití ustanovení o řešení sporu, které existuje s třetími státy, na základě doložky nejvyšších výhod, která by založila pravomoc rozhodovat o nárocích na náhradu škody, jinak nekrytých doložkou v základní smlouvě.

5. Současné praxe států

V současné praxi států, jako reakci na výše uvedená rozhodnutí, lze zaznamenat jistý vývoj směrem k výslovnému smluvnímu omezení právních účinků doložky nejvyšších výhod na mechanismus rozhodování sporu.

Příkladem může být vzorový model doložky nejvyšších výhod pro účely dohod o ochraně a podpoře cizích investic, doporučený Spojenými státy americkými (2004), který zní: „Každá strana poskytne zacházení vyplývající z investic nikoli méně příznivé, než které je s ohledem

⁴⁹ *Plama v. Bulgaria*, ICSID Case No. ARB/03/24, (Energy Charter Treaty & Cyprus/Bulgaria BIT), Dec. on Jurisd., Feb. 08, 2005, f 223, <http://ita.law.uvic.ca/documents/Plama-English.pdf>

⁵⁰ *Salini v. Morocco* ICSID Case No. ARB/00/4 (Italy/Morocco BIT), Dec. on Jurisd., Jul. 23, 2001 f 46, <http://ita.law.uvic.ca/documents/Salini-English.pdf>

⁵¹ *Telenor v. Hungary*, ICSID Case No. ARB/04/15, (Hungary/Norway BIT), Award of September 13, 2006, <http://ita.law.uvic.ca/documents/Telenor-English.pdf>

na podmínky poskytováno, investicím na svém území investorům kterékoliv jiné strany nebo strany, která není smluvním státem co do usazování, nabývání, rozšiřování, řízení, chování, nakládání a prodej nebo jinou dispozici investicemi“. Z vymezení této doložky nejvyšších výhod jasně vyplývá omezení doložky na stanovený okruh vztahů, v ní výslovně uvedených. Protože je tato doložka omezena, nelze ji vztáhnout na mechanismus řešení sporů.

Tato dikce odpovídá doslovně dikci, kterou přijalo 34 členských států dohody o volném obchodu ve střední Americe (Central American Free Trade Agreement- CAFTA) z 28.1.2004, obsažené v čl. 10.4. odst. 2 uvedené Dohody.⁵² Takto vymezené zacházení vymezuje oblast vztahů, na které se doložka nejvyšších výhod vztahuje a vylučuje tak aplikaci na vztahy jiné, Jde o vymezení obsahu vztahu mezi státy, osobami nebo věcmi musí mezinárodně smluvním ujednáním.

Obdobně obsahuje čl. 6 odst. A písm. b) vzorové mezinárodní smlouvy o investicích pro trvale udržitelný vývoj doporučený Mezinárodním institutem pro trvale udržitelný vývoj (tzv. USD Model International Agreement on Investment for Sustainable Development), omezit zacházení podle nejvyšších výhod na „hmotně právní ustanovení ostatních mezinárodních úmluv týkajících se investic, které vstoupí v platnost poté, kdy se tato úmluva stane právoplatnou“. Ve vysvětlivce k tomuto ustanovení institut uvádí, že se čl. 6 vzorové smlouvy „nevztahuje na ustanovení procedurální, organizační nebo týkající se řešení sporů jiných mezinárodních dohod týkajících se investic, které se stanou právoplatnými později než tato dohoda“. Lze proto doporučit, aby obdobné ujednání bylo zakotveno ať v revidovaných anebo v budoucích smlouvách o ochraně investic.

⁵² viz http://2005.sice.oas.org/Trade/CAFTA/Chap10_e.pdf.

6. Závěr

Současná mezinárodní judikatura, spočívající v rozhodnutích různých mezinárodních rozhodčích tribunálů není konzistentní. Navzdory tomu, že konzistentní judikatura je nezbytná pro právní jistotu a předvídatelnost rozhodování ve sporech cizích investorů s hostitelským státem, jak bylo potvrzeno i některými předními představiteli teorie⁵³. Jde jistě o nové rozvíjející se právní odvětví, spadající do oblasti mezinárodního ekonomického práva.

V každém případě praxe, připuštěná rozhodnutím ve věci *Maffezini* ponechává investorům možnost domáhat se liberálního výkladu stávající doložky nejvyšších výhod ve prospěch převzetí rozhodčích doložek z jiných investičních smluv, přinejmenším pokud jde o procedurální postup vyčerpání vnitrostátních prostředků, resp. zkrácení lhůty ke smírnému řešení sporů, předcházející povinně arbitrážní řízení.

Jak se judikatura v budoucnu bude vyvíjet je obtížné odhadovat, i když výklad doložky nejvyšších výhod byl dosud restriktivní. Autor tohoto příspěvku je přesvědčen o tom, že rozhodovací praxe v tom směru, že by se investor na základě doložky nejvyšších výhod mohl dovolávat příznivější rozhodčí doložky z jiné investiční smlouvy, pokud investiční smlouva již rozhodčí doložku obsahuje, by odporovalo výkladu smluv a bylo by v rozporu s projevenou vůlí stran při uzavírání smlouvy. Takové rozhodnutí by umožnila jistě nevíтанou praxi „treaty shopping“. Současně lze doporučit, aby při sjednávání úmluv o ochraně a podpoře investic v budoucnosti bylo zvažována možné výslovné vyloučení účinků doložky nejvyšších výhod na rozhodčí smlouvy s cílem omezit případné neblahé důsledky, které by mohly vyplynout z rozhodnutí mezinárodních rozhodčích tribunálů při výkladu příslušných ustanovení dohod o ochraně investic v této souvislosti.

Vojtěch Trapl

⁵³ prof. Kaufmann-Kohler, Gabriele: „*In search of transparency and consistency, ICSID Reform Proposals*“, *Transnational Dispute Management*, vol. 2, No. 5 (2005), str. 1-2 ("Consistency is about delivering coherent decisions and avoiding contradictory results that undermine the credibility of investment arbitration overall and jeopardize the development of investment law.")